

УДК 811.161.2'243:378.4.016(497.521.2)

**ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ
В ЗАГРЕБСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ
(СУЧАСНИЙ СТАН І РОЗВИТОК УКРАЇНІСТИКИ В ХОРВАТІЇ)**

Ана Дуганджич, Дарія Павлешен

*Загребський університет
філософський факультет,
кафедра української мови і літератури,
вул. І. Лучіча, 3, кімн. В-201, 10000 Загреб, Хорватія
тел.: 385 161 20 101
ел. пошта: adugandz@ffzg.hr, dpavlese@ffzg.hr*

Описано сучасний стан і перспективи розвитку кафедри української мови й літератури на філософському факультеті Загребського університету. Розглянуто історію україністики, проаналізовано сучасну структуру навчання на кафедрі української мови і літератури, способи мотивації студентів.

Ключові слова: україністика, Хорватія, Загребський університет, кафедра української мови і літератури.

Загребський університет сьогодні є великим і авторитетним осередком вищої освіти в Хорватії, який об'єднує 30 факультетів і 3 академії. Історія офіційного заснування Загребського університету сягає 23 вересня 1669 року, коли римський імператор і угорсько-хорватський король Леопольд I визнав статус і надав права університетської установи тодішній єзуїтській академії у вільному королівському місті Загребі. Це рішення було схвалено парламентом (Сабором) Хорватського королівства 3 листопада 1671 року. Тому Загребський університет датою свого заснування вважає 1669 рік, а день Університету відзначають 3 листопада. 1874 року відкритий сучасний Загребський університет, до складу якого входили богословський, юридичний і філософський факультети.

Саме філософський факультет у Загребі може гордитися званням найстарішого і найбільшого факультету країни в цій частині Європи. Станом на 2014 рік на філософському факультеті функціонують 23 відділення з 111 кафедрами. Структура навчання є двопредметною або однопредметною. Двопредметне навчання означає, що студенти паралельно освоюють дві рівноправні спеціальності, а на однопредметному навчанні студенти опановують тільки одну спеціальність, але однопредметних груп є декілька. Навчання на відділенні української мови і літератури є двопредметним, тобто студенти україністики, окрім української мови і літератури, вивчають ще одну з багатьох мов, які можна вивчати на філософському факультеті, або ж котрусь із суспільно-гуманітарних наук. Після завершення навчання випускники філософського факультету одержують рівноправний диплом – посвідчення спеціаліста з двох спеціальностей, фактично, здобуваючи дві освіти. У наш час, коли існує потреба у кваліфікованих кадрах, які володіють міждисциплінарними знаннями й уміннями, саме така структура навчання й одержані два дипломи є великою перевагою під час працевлаштування після здобуття вищої освіти. Це також є однією з причин, чому інтерес до вивчення української мови і літератури не згасає: її далі активно обирають

хорватські студенти. Адже одержуючи диплом україністики і ще один рівноправний диплом (тобто ще одну рівноправну освіту), випускники філософського факультету стають більш пристосованими до сучасних вимог, що існують на ринку праці, а отже, вони мають більшу можливість успішно працевлаштуватися у різних галузях і сферах.

Навчання на сучасному філософському факультеті розпочалося в 1874–1875 роках. У складі факультету в той час діяло шість кафедр (філософія, загальна історія, хорватська історія, слов'янська філологія, класична латинська філологія і класична грецька філологія), працювало шість професорів і навчалося 26 студентів. Із цих кафедр поступово розвивалися різноманітні численні відділення з різними кафедрами. У той час українську мову як самостійний предмет не викладали, але її згадували і з неї наводили приклади на заняттях з порівняльної граматики слов'янських мов [2: 89]. Уперше українську мову почали викладати у формі лекторату під кінець другої світової війни (1944-1945).

Завдяки зусиллям професорів (пізніше академіків), у той час завідувачів кафедр російської літератури і російської мови, О. Флакера і А. Менац, які своїми перекладами постійно пропагували українську літературу, було відкрито постійний лекторат української мови у 1964 році при кафедрі російської мови відділення слов'янських мов і літератур. Це був єдиний лекторат української мови у колишній Югославії, а працював він через рік [2: 90].

Професор Київського університету Алла Коваль була першим лектором української мови, пізніше лекторат вели викладачі та науковці Київського, Львівського, Одеського і Харківського університетів (А. Погрібний, Є. Пашенко, І. Остапик, В. Дроздовський, А. Рудницька, О. Юрченко, Р. Тростинська). З 1984 року лекторат української мови став щорічним. Окрім викладання, лектори української мови готували посібники, укладали словники, писали наукові статті. Насамперед потрібно згадати „Українсько-хорватський або сербський словник і *hrvatsko ili srpsko-ukrajinski rječnik*” А. Менац і А. Коваль (1979) та перший зі серії Малих фразеологічних словників „Хорватсько-сербсько-російсько-український фразеологічний словник” А. Менац і Р. Тростинської (1985), який вдруге був опублікований під назвою „Хорватсько-російсько-український фразеологічний словник” (1993).

Українську мову на лектораті вивчали не тільки студенти відділення російської мови, але й студенти інших відділень і навіть інших факультетів Загребського університету.

У 1991 році, коли почалася війна в Хорватії, багато іноземних лекторів виїхали, а деякі лекторати зникли. Український лекторат і в таких умовах вижив та привертав до себе увагу багатьох студентів (цей вільний лекторат з 1992 до 1997 року вела Р. Тростинська). Треба зазначити, що тоді, під час війни, фактично під загрозою життя, лекторат відвідувало близько ста студентів, які потребували не тільки інтелектуальної поживи, а й просто людської підтримки наставника-викладача у ті нелегкі часи. Саме таку підтримку й розуміння знаходили вони на лектораті, який одночасно виховував у них і любов та повагу до України, її історії, культури, літератури, мови. Лекторат існував усього 33 роки і заклав основи для відкриття спеціальності з української мови і літератури.

У 1997-1998 роках уперше в Хорватії на філософському факультеті було відкрито навчальний напрям, що і сьогодні залишається єдиним осередком здобуття вищої освіти за спеціальністю „українська мова і література”. Він увійшов до складу відділення слов'янських мов і літератур, упродовж 9 років його очолював професор М. Попович. Україністика була і залишається однією з двопродметних рівноправних

спеціальностей на факультеті. На перший курс 1997–1998 років вступило чотирнадцять студентів, тепер квота набору на україністику становить 24 студенти.

У перші роки існування україністики д-р М. Попович та канд. філол. наук Р. Тростинська викладали фактично усі предмети. Можна сказати, що завдяки їхнім великим зусиллям україністика в Загребі витримала найтяжче випробування. У 2001 році було засновано кафедру української мови і літератури, а першим завідувачем кафедри став професор М. Попович. Як зазначив авторитетний європейський учений О. Флакер: „...загребська україністика, така рідкісна в європейських університетах, здобувала контури, що довели до заснування кафедри, яка, перш за все завдячуючи Раїсі Тростинській, дуже швидко розвивається” [5: 205].

Уже 2002 року кафедра української мови і літератури була нагороджена Грамотою голови хорватського парламенту за великий внесок у розвиток співпраці двох країн.

Колишнє велике відділення слов'янських мов і літератур, до якого входила й україністика, з часом було поділено на три відділення. Отже, тепер існують відділення західнослов'янських мов і літератур (богемістика, полоністика, словакістика), відділення південнослов'янських мов і літератур (словеністика, сербістика, македоністика, болгарістика) та відділення східнослов'янських мов і літератур з трьома кафедрами: кафедрою російської мови, кафедрою російської літератури і кафедрою української мови і літератури.

Загребський університет постійно вдосконалює структуру навчання, тому в 2005-2006 роках навчання почало проводитися за Болонським процесом. Зараз навчання має іншу структуру, тобто поділене на переддипломне й дипломне. Багато напрямів, що існують на факультеті, обрали переддипломне навчання, котре триває три роки, а дипломне відповідно – два. На відміну від цього, переддипломне навчання з української мови і літератури триває чотири роки, а дипломне – один рік (на п'ятому курсі студенти можуть обирати перекладацько-культурологічний або викладацький напрям). Така структура навчання є оптимальною, бо студенти мають можливість справді добре засвоїти знання, потрібні для здобуття звання бакалавра (після завершення чотирирічного переддипломного навчання), а на п'ятому курсі удосконалюють набуті знання.

Програма навчання на кафедрі української мови і літератури укладена так, що дає змогу отримати всебічні знання. Зважаючи на те, що студенти вивчають українську мову без будь-яких попередніх знань, навчання починається з вивчення основ української мови і літератури. На першому курсі акцентують увагу на практичних заняттях, ознайомлюють з українською культурою, а пізніше – поглиблюють лінгвістичні та літературознавчі знання. Студенти на першому курсі відвідують 165 годин практичних занять з української мови, 30 годин практичних занять мовленнєвих вправ, 30 лекційних годин елементарної граматики, морфологію української мови I (30 лекційних годин і 15 годин практичних занять), фонетику української мови (30 лекційних годин і 15 годин практичних занять), вступ до загального мовознавства (15 лекційних годин), вступ до культури і цивілізації України (30 лекційних годин), українську літературу (30 лекційних годин).

На другому курсі студенти мають засвоїти знання з морфології української мови II (30 лекційних годин і 30 годин практичних занять), основ старослов'янської мови (30 лекційних годин) та відвідати практичні заняття з української мови (150 годин), української літератури (120 лекційних годин).

Під час навчання на третьому курсі, згідно з програмою, студенти вивчають такі предмети: українську літературу (120 лекційних годин), синтаксис української мови (60 лекційних годин, 30 годин практичних занять), відвідують практичні заняття з української мови (150 годин).

На четвертому курсі студенти вивчають такі предмети: українську літературу (120 лекційних годин), стилістику української мови (30 лекційних годин, 15 годин практичних занять), історичну граматику української мови (30 лекційних годин, 15 годин практичних занять), відвідують практичні заняття з української мови (150 годин).

Упродовж усього процесу вивчення деяких лінгвістичних дисциплін і української літератури передбачено самостійну роботу і написання курсових робіт. Студенти повинні підготувати курсову роботу, а після перевірки викладача виступити з повідомленням на обрану тему перед усім курсом. Так студенти розвивають ораторські здібності, а найважливіше – уміння самостійно опрацювати певні теми, готують виступи-доповіді, що є дуже важливим для розвитку молодих інтелектуалів, майбутніх викладачів і науковців, які набувають досвіду для якісного опрацювання конкретних тем.

Під час навчання на перших чотирьох курсах студенти зобов'язані кожного семестру обирати один факультативний предмет, наприклад, 2013–2014 навчального року їм запропоновано такі факультативні предмети: українська усна народна творчість, орфографічний практикум, читання текстів українських письменників, лексикологія і фразеологія української мови, основи славістики, діалектологія української мови.

Після закінчення чотирирічних студій студент може завершити навчання й отримати звання бакалавра гуманітарної спеціальності (галузь україністика). Проте, більшість студентів продовжує навчання на п'ятому курсі де, як уже зазначалося, існують два напрями: перекладацько-культурологічний і викладацький. На перекладацько-культурологічному напрямі обов'язковими є такі курси: теорія і практика перекладання (30 лекційних годин, 45 годин практичних занять), переклад літературних текстів (30 семінарських годин), функціональні стилі і переклад (30 лекційних годин, 15 годин практичних занять), а факультативний предмет – українсько-хорватські літературні зв'язки (30 лекційних годин). Така програма дає змогу студентам, майбутнім перекладачам, під керівництвом педагогів спробувати свої сили у різних стилях перекладу і бути готовими працювати з усіма видами текстів (від перекладу художніх текстів до ділових паперів).

На викладацькому напрямі обов'язковими є такі курси: глотодидактика (30 лекційних годин), засвоєння іноземних мов (30 лекційних годин) і методика викладання слов'янських мов (60 лекційних годин). Студенти самостійно готують і проводять пробні уроки на першому курсі.

Навчання на п'ятому курсі завершується написанням дипломної роботи, а після захисту якої студент отримує звання магістра спеціальності – викладача української мови і літератури або ж україністики (маємо на увазі перекладацько-культурологічний напрям). Оскільки україністика, як уже зазначалося вище, є двопредметною спеціальністю і студенти україністики здобувають ще одну спеціальність, дипломні роботи, які вони пишуть після завершення п'ятого року навчання, часто мають міждисциплінарний характер, тобто студенти поєднують свої знання з двох спеціальностей в одній дипломній роботі. Такі студентські дипломні роботи часто представляють корисні й цікаві контрастивні дослідження, наприклад, з української та

іншої національної літератури, яку вони вивчали, української та іншої іноземної чи хорватської мови, або ж студенти використовують знання, здобуті на заняттях з методики викладання іншої мови, для висвітлення тем з української мови чи літератури. Так студенти відкривають нові аспекти для досліджень і для самих викладачів, і викладачі у співпраці зі студентами, спрямовуючи студентські дослідження на недостатньо опрацьовані теми, збагачують педагогічний досвід.

Ми уже наголошували, що першокурсники починають вивчати українську мову і літературу з основ, але варто наголосити, що це означає вивчення мови з нуля. Викладання на кафедрі української мови і літератури у Загребі спрямоване на вивчення української мови як іноземної (сучасні хорватські студенти україністики після вступу вперше зустрічаються не тільки з українською мовою, а й з кирилицею взагалі, не маючи найменшого уявлення про українську літературу, історію, культуру). Зважаючи на значну, з географічного погляду, віддаленість від Хорватії, Україна представляє для них своєрідну екзотику. Тому завданням освітньої програми і самих викладачів є не тільки дати студентам всебічні філологічні знання, а також наблизити їхнє розуміння українців як нації, і пов'язану з народом культуру, історію і світогляд. Сучасні технології у цьому завданні допомагають і полегшують викладачам доступ до необхідних обов'язкових і додаткових ресурсів, тому на заняттях використовують за допомогою мережі Інтернет українські художні і документальні фільми, мультфільми, народну, етно- та сучасну музику. Ці джерела використовують як один із видів навчання і способів опанування конкретних умінь і навичок, додатково мотивують і спонукають студентів до самостійного вивчення мови навіть за межами факультету. Деяких студентів настільки зацікавлює інформація, одержана на заняттях про Україну, що вони самостійно влітку вирушають у подорож Україною і повертаються з незабутніми враженнями. Для наближення і ознайомлення з українською культурою кожного року проводяться традиційні студентські вечори і майстер-класи за участю викладачів, а цього року можемо похвалитися і тим, що студенти третього та четвертого курсів для своїх молодших колег самостійно підготували вечорниці. Щорічним є Шевченківський вечір, вечори, присвячені річницям письменників, День Незалежності, дні пам'яті (голодомор та ін.), а також заходи, пов'язані з українськими народними звичаями, обрядами, традиціями, наприклад, гадання на Андрія, де кожен учасник бере активну участь у конкурсах, ворожіннях, а єдиною офіційною мовою на таких вечорах є українська, причому старші студенти активно допомагають колегам з молодших курсів. Також перед Великоднем студенти спільно з викладачами знайомляться з писанкарством і феноменом української писанки, самостійно створюють свої перші щирі й сміливі „шедеври” традиційної української писанки і крашанки. Такі вечори супроводжуються українською музикою, на них студенти дізнаються про розмаїтість і багатство української народної спадщини.

Усе це набуває ще більшої динаміки після особистого знайомства з Україною. На щастя, філософський факультет кожного року частково фінансує поїздку студентів до України, де вони вперше мають справжню, живу і безпосередню мовну практику в україномовному середовищі, мають можливість побачити все те, чому їх учили і про що розповідали викладачі, а отже, одержати власний „український досвід”. Гадаємо, що не варто наголошувати на важливості такого досвіду у мотивації студентів і бажанні удосконалення знань з мови та, тепер вже самостійного і свідомого, дослідження української культури. Про їхній ентузіазм свідчить такий факт, що кожного року після повернення з України, вони самостійно для своїх колег готують стіннівку з фотографіями та історіями з подорожі та показують красу тепер уже „їхньої” України.

Велике значення під час практичного вивчення української мови мають носії мови – викладачі кафедри української мови і літератури, бо, як зазначалося вище, для студентів упродовж першого і другого року вивчення української мови університет є єдиним місцем активного спілкування і використання української мови (не враховуючи мережі інтернет та інших сучасних засобів комунікацій, за допомогою яких студенти мають зв'язок з мовою, але не послуговуються такими джерелами на першому курсі активно). Важливо наголосити, що з незначною допомогою і коментарями хорватською мовою, у першому семестрі усі заняття проводять лише українською мовою, тому студенти надзвичайно багато інформації отримують мовою, яку вивчають, і під час навчання фактично перебувають в „українському середовищі”. Усі іспити студенти також складають українською мовою.

Викладачі повинні приділити особливу увагу помилкам, які є типовими для носіїв хорватської мови, під час усної комунікації та на письмі, тому викладачі усі матеріали, які використовують для вивчення української як іноземної, самі пристосовують, зважаючи на те, що викладання іноземної мови певною мірою визначається рідною мовою студента. У мовця, для якого хорватська мова є рідною, на початковому етапі, як правило, найбільш частотними будуть орфоепічні помилки. Спеціальні вправи необхідні для виділення і вивчення правильної вимови ненаголошених звуків [u], [e], а також приголосних [z], [x], тому що в системі хорватської мови не існує фонем /u/ і /z/. Згодом помилки частіше трапляються у синтаксичних конструкціях, але навчальна програма з україністики розроблена так, що особливу увагу (і більша кількість лекційних і практичних годин) приділено саме таким проблемним питанням. Так, студенти після успішного завершення навчання здобувають широку філологічну освіту, добре володіють українською мовою, можуть розмовляти українською майже в усіх ситуаціях спілкування.

Про зацікавленість свідчить і факт, що студенти самостійно, з власної ініціативи, заснували хор україністів, проводять репетиції і виконують українські народні пісні не тільки у студентських колах, а й для хорватського загалу. Наприклад, у грудні 2012 року наш студентський хор україністів виступив на відкритті виставки української графіки у знаменитій галереї „Klovićevi dvori” у Загребі і завоював симпатії слухачів, особливо виконанням „Щедрика”. Так не лише хорватська громадськість, а й представники хорватської культурної та наукової еліти мали нагоду почути мелодійні українські пісні, милозвучну мову й познайомитися зі студентами загребської україністики, які підтримують добре ім'я кафедри української мови і літератури. Інформацію про Україну, її культуру й історію, студенти доносять до академічної спільноти і широкого загалу. Студенти-україністи з власної ініціативи підготували й організували 2013 року на філософському факультеті виставку „Голодомор”, а також самостійно переклали поезії українських письменників на хорватську мову. Тож про українську трагедію почули не тільки викладачі і студентами україністи, але й декан філософського факультету, багато викладачів і студентів інших відділень. Про те, наскільки студенти перейнялися цією трагічною сторінкою української історії, говорить і факт, що студенти Б. Сук і З. Сук самі написали вірші про голодомор.

Особливо гордимось тим, що студенти після здобуття вищої освіти і далі не забувають про україністику, досліджують і популяризують українські теми, пишуть статті, поширюючи знання про Україну серед хорватського народу. Студенти і випускники україністики дуже активно займаються перекладами. Наприклад, наша випускниця Д. Ділл переклала роман М. Матіос „Солодка Даруся”, переклад Д. Кличека публіцистичного твору Л. Костенко „Гуманітарна аура нації, або дефект

головного дзеркала” був опублікований у популярному хорватському журналі „*Foget*”, Д. Кличек є автором перекладу книжки В. Галика „*Іван Франко і хорватська культурна спадщина*”. У багатьох періодичних виданнях Хорватії, а також у виданнях української національної меншини наші студенти і випускники кафедри пишуть статті, огляди, нариси, есеї на українські теми.

Сучасні технології полегшують комунікацію студентів і викладача, тепер спілкування відбувається не тільки під час навчання, а й за межами аудиторії. Так, студенти україністики у Загребі з власної ініціативи заснували фейсбук-сторінку україністів (як показує досвід, сьогодні це – найоперативніший спосіб спілкування, крім того, він дуже популярний у студентських колах). На такій сторінці україністів відбувається обмін інформацією про події в Україні, також про події у Хорватії, пов’язані з Україною, наприклад, про виставки українських митців, концерти українських ансамблів, приїзди письменників, вистави, які завжди радо відвідують теперішні і колишні студенти.

Ще одним важливим каналом комунікації між викладачами і студентами є електронна система Омега (*Omega*) філософського факультету в Загребі. Це потужна і майстерно розроблена система дистанційного навчання, реалізована в рамках проекту OIZEOO Міністерства освіти, науки і спорту в Загребському університеті. Електронна система Омега дозволяє викладачам розмістити у віртуальному просторі філософського факультету теоретичні матеріали, ілюстративні матеріали, навіть аудіо-та відеозаписи, посилання на інші електронні джерела та цілі підручники і твори письменників. За допомогою цієї системи студент може „підписатися” на відповідний предмет, який впорядковує його викладач, перевірити, чи усі матеріали, які вивчали на заняттях, він засвоїв, що дуже важливо з огляду на обмежену кількість підручників і необхідних видань у бібліотеці. Викладачі можуть задавати студентам домашні завдання на сторінках свого предмета у межах системи Омега і відразу ж перевіряти їх, адже студенти надсилають завдання в електронному вигляді. За допомогою такої системи можна вести журнал обліку успішності студентів, причому кожен студент зможе перевірити свою успішність на Омезі. На форумі Омеги є можливість звернутися до викладача із запитанням, додавати словники і коментарі. Усе це допомагає у спілкуванні і удосконаленні навчального процесу.

Про успішність викладання і мотивацію говорять й анонімні анкети, якими студенти оцінюють роботу своїх викладачів. Йдеться про те, що Загребський університет проводить таке анкетування після завершення кожного семестру, на кожному курсі, для кожного викладача, а в цих анкетах студенти оцінюють від 1 до 5 балів роботу викладача, визначення результатів навчання, що очікується від студента, структуру викладання і розподіл часу, доступність викладання певної дисципліни, використання різноманітного навчального матеріалу, комунікативні навички викладачів і атмосферу під час практичних занять чи лекцій, мотивацію викладача і сумлінність виконання його обов’язків, коректне ставлення викладача до студентів, регулярність проведення занять, дають загальну оцінку викладачеві. У кінці анкети студенти можуть написати коментарі про те, що їм особливо сподобалося у роботі певного викладача, що їм не подобається та з чим вони не погоджуються, а також висловити пропозиції з метою удосконалення якості і підвищення рівня викладання. Викладачі української мови і літератури завжди одержують винятково високі оцінки і, відповідно, посідають вищий рівень у Загребському університеті.

Сьогодні на кафедрі працюють такі викладачі: один професор емерит (д-р М. Попович, погодинно), два позаштатні професори (д-р С. Пашенко, д-р О. Тимко-

Дітко), один доцент (Т. Фудерер), старший лектор (Д. Павлешен), лектор (А. Дуганджич), асистент (С. Гралюк), та погодинно викладач Домагой Кличек, а ще працює й (погодинно) канд. філол. наук Раїса Тростинська. Отже, ми маємо рідкісну можливість одержувати знання від засновників кафедри, які підтримують кафедру української мови і літератури та її наукову роботу.

У різні періоди на кафедрі працювали і збагатили хорватську україністику своїми знаннями, науковим доробком, перекладами та проектами викладачі д-р Ю. Лисенко, д-р Д. Пешорда, канд. філол. наук Л. Петровська, канд. філол. наук Г. Дідук, В. Кубинський, Д. Ділл, І. Лехуншек.

Окрім викладання, усі викладачі кафедри української мови і літератури займаються науковою роботою. Варто зазначити, що Р. Тростинська і М. Попович першими в Хорватії розпочали компаративні дослідження української й хорватської мов на фонологічному, морфологічному, лексико-семантичному та інших рівнях. Професор М. Попович уже понад 40 років працює в хорватському мовознавстві, його мовознавчі інтереси дуже широкі, він досліджує російську, хорватську, українську (у меншій мірі білоруську) мови, є автором численних наукових праць з історії мови, морфеміки, морфології, словотвору, семантики, фразеології, фонетики і фонології, акцентології, графеміки, перекладу та ін., а також підручників з російської, старослов'янської та інших мов. За особливі заслуги перед Україною був нагороджений знаком „Відмінник освіти України” (2006) і Почесною грамотою Верховної Ради України (2010).

Р. Тростинська є автором 150 статей в одинадцятитомній *Hrvatskoj enciklopediji* (1999-2009) про українських письменників, саме завдяки їй у виданій у Хорватії „Лексикон світового письменства” (2001) було внесено інформацію про 43 українських письменників (у попередньому було лише 14). Багато наукових праць з фразеології, фонетики і фонології, лексики, морфології, морфонології, семантики, перекладу, а також посібник з хорватської мови, співавтором якого є Р. Тростинська, і два фразеологічні словники (у співавторстві) – це далеко не повний перелік її наукового доробку. Р. Тростинська також є першим перекладачем гімну Хорватії на українську мову (1992) і співперекладачем (з М. Поповичем) „Антології хорватської воєнної лірики” (1995), нагороджена медалями „За доблестный труд ...” (1970), „Ветеран труда” (1990), знаком „Відмінник освіти України” (2006), Почесною грамотою Верховної Ради України (2011).

Є. Пашенко – ще один науковець, який плідно працює на кафедрі української мови і літератури. Він автор книг і монографій. Його дослідження присвячено порівняльному вивченню літератури і культури українського й хорватського народів. Є. Пашенко був і є упорядником і редактором багатьох книг і збірників. Учений брав участь у багатьох наукових конференціях та зробив і далі робить надзвичайно багато для зацікавлення феноменом української культури і популяризації україністики в Хорватії. Нагороджений багатьма відзнаками й високими урядовими нагородами.

Викладачів на кафедрі української мови і літератури не так багато, але треба сказати, що кожен із них має наукові інтереси і певні досягнення. Так, д-р О. Тімко-Дітко досліджує морфологію української і хорватської мов, а також питання русинської мови. Особливо варто відзначити молодих, але не менш успішних учених. Кафедра пишається своєю випускницею Тетяною Фудерер (фактично усі молодші викладачі є випускниками Загребської україністики), яка у 2009 році захистила докторську дисертацію і стала доктором філологічних наук, а за кількістю праць за конкурсом одразу ж була обрана доцентом. Т. Фудерер свої наукові інтереси спрямувала на

питання соціолінгвістики, зокрема проблеми українського суржиків та мовного стандарту, а також проблеми стилістики, синтаксису, перекладознавства, багато разів успішно виступала на міжнародних симпозиумах. Цього року опубліковано її книгу „Мовна стратифікація сучасного українського суспільства”. Інші випускники кафедри, а тепер – молоді викладачі – теж публікують статті, виступають на симпозиумах, готують дисертації. А. Дуганджич контрастивно досліджує фразеологію, Д. Павлешен досліджує постмодернізм, С. Гралуок морфологію, а Д. Кличек – переклад.

У 1998 році з ініціативи засновників кафедри було створене товариство хорватських українців, академік А.Флакер був першим головою цього товариства, заступником голови була академік А. Менац, а Є.Пашенко продовжив цю традицію. Саме завдяки йому розпочалося видання серії *Ucrainiana Croatica*, у рамках якої вже видано 10 книг. Бібліотека серії *Ucrainiana Croatica* пишається своїми виданнями: „*Genocidni zločin totalitarnog režima u Ukrajini. 1932-1933. Holodomor/Gladomor*” (2008); „*Jubilej 100. godišnjice osnivanja grkokatoličkih župa Sibirj, Gornji Andrijevc, Slavonski Brod. 1908-2008*” (2009); „*Ukrajinsko-hrvatske književne poredbe*” (2010); „*Slavist i imperiji. Vatroslav Jagić između Galicije, Malorusije i Ukrajine*” (2010); „*Od Kijeva do Poljica. Tragom prastarih migracija*” (2010); „*Hrvatska Ševčenkiana*” (2011); „*Most iznad vremena*” (2011); „*Slatka Darica. Drama u tri života*” (2011); „*Ivan Franko i hrvatska kulturna baština*” (2012), „*Zakarpats'ka Ukrajina: povijest-tradicija-identitet*” (2013), а до друку готуються і нові видання.

Викладачі кафедри української мови і літератури досліджують у порівняльному аспекті питання української мови, літератури, культури, історії, виступають на міжнародних конференціях. Наша кафедра ще досить молода й працює активно, публікує наукові праці, видає книжки, збірники, книги перекладів з української літератури. Серед збірок, окрім уже згаданого перекладу на українську мову Р. Тростинської і М. Поповича Антології хорватської воєнної лірики, варто виділити переклад відомої славістки dr.sc. Д. Сесар на хорватську мову книги поезій Б.-І. Антонича „*Most iznad vremena*”, що вийшов з друку 2011 року. За час існування кафедри, а особливо в останні роки, було підписано важливі для роботи і подальшого вдосконалення викладачів і студентів угоди про міжнародну співпрацю з багатьма іноземними університетами, зокрема в Україні: Київським національним університетом імені Тараса Шевченка, Львівським національним університетом імені Івана Франка, Національним університетом „Острозька академія”, Національним педагогічним університетом імені М. П. Драгоманова, Ужгородським національним університетом, Прикарпатським національним університетом імені В. Стефаника; також були підписані і угоди ERASMUS із Римським університетом Сап'єнца (Італія) та Ягеллонським університетом (Польща) тощо.

У Хорватії проживають представники української національної меншини, і саме українці входять до дванадцяти національних меншин, внесених до Конституції Хорватії як найстаріші національні меншини країни, що підлягають підтримці і захисту національної ідентичності. Кафедра також багато співпрацює з українською громадою і численними українськими товариствами не тільки у самому місті Загребі, а й у всій Хорватії. Саме так було проведено надзвичайно багато літературних вечорів, концертів і відкритих лекцій, на яких викладачі Загребського університету своїми знаннями збагачували і підтримували вогник української діаспори у Хорватії.

Зі самого початку велику підтримку мала україністика від усіх послів України в Хорватії. Так, у березні 2011 року відбулася важлива для україністики подія – відкриття української аудиторії імені Тараса Шевченка на філософському факультеті,

велику допомогу в обладнанні аудиторії надало посольство України в Республіці Хорватія, особливо і всіляко сприяли цій події послы Б. Зайчук і О. Левченко. Посольство України в Хорватії і зараз найактивніше допомагає кафедрі.

Про діяльність загребської україністики почули й в Україні, її розвиток підтримали своїми приїздами і виступами з лекціями перед студентами відомі вчені: П. Гриценко, О. Тищенко, П. Чучка, О. Паламарчук, О. Дзюба, ректор Київського університету В. Скопенко. Письменник і літературознавець І. Дзюба подарував необхідну кафедрі багату бібліотеку, а в 2011-2012-му академічному році, цикл лекцій прочитали професор Л. Васильєва і поетеса Г. Крук, педагог і методист С. Соколова. Надзвичайно цікавими для усіх студентів і викладачів були зустрічі з українськими поетами Д. Павличком, І. Драчем, Л. Талалаєм, сучасними прозаїками і поетами О. Ірванцем, Ю. Андруховичем, Г. Крук та ін.

Україністика на філософському факультеті Загребського університету існує 18 років. У 2007 році відбулося урочисте відзначення її десятої річниці та святкування на рівні факультету, тоді ж принагідно було видано і книжку про кафедру.

Отже, багато зусиль докладалося для існування лекторату української мови, а пізніше – відкриття відділення і кафедри української мови і літератури на філософському факультеті Загребського університету. Засновниками відділення україністики і кафедри української мови і літератури було закладено добрі підвалини, і колеги, особливо молоді, мали добре підґрунтя для викладацької праці і наукової роботи.

За час існування україністики змінювалася і вдосконалювалася навчальна програма, яка дозволяє засвоїти знання на усіх передбачених рівнях.

Вивчення мови, літератури і культури продовжується під час подорожей до України, традиційних вечорів, студентських вечорниць, вечорів і майстер-класів. Студенти і випускники активно перекладають, пишуть статті, самовдосконалюються, не забувають кафедри і української мови і після закінчення університету, несуть у світ добре слово про Україну, її культуру і долю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дуганджич А. Україністика на філософському факультеті Загребського університету / А. Дуганджич // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 10. Проблеми граматики і лексикології української мови.– К., 2012. – Вип. 9. – С. 195–198.
2. Попович М. Короткий екскурс в історію україністики на Філософському факультеті Загребського університету / М. Попович // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур: Пам'яті академіка Леоніда Булаховського : зб. наук. праць. спец. вип. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2009. – С. 87–93.
3. Сторінка Філософського факультету Загребського університету [Електронний ресурс] Режим доступу. – <http://www.ffzg.unizg.hr/>
4. Сторінка Загребського університету [Електронний ресурс] Режим доступу. – <http://www.unizg.hr/>
5. Flaker A. Autotopografija II / A. Flaker. – Zagreb : Durieux, 2010. – 474 s.
6. Jurković M. Deset godina ukrajinstike na Filozofskom fakultetu / M. Jurković // Deset godina studija ukrajinstike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. – Zagreb : FF-press, 2007. – S. 3.
7. Menac A. Hrvatsko-rusko-ukrajinski frazeološki rječnik / A. Menac, R. Trostinska. – Zagreb : Zavod za lingvistiku Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1993. – 140 s.

8. Paščenko J. Putovima hrvatske ukrajinistike / J. Paščenko // Deset godina studija ukrajinistike na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. – Zagreb : FF-press, 2007. – S. 12-18.

*Стаття надійшла до редакції 07.02.2014
доопрацьована 17.02.2014
прийнята до друку 27.02.2014*

**TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE IN THE
UNIVERSITY OF ZAGREB (CURRENT SITUATION AND DEVELOPMENT OF
UKRAINIAN STUDIES IN CROATIA).**

Ana Dugandžić, Dariya Pavlešen

*University of Zagreb
Faculty of Philosophy,
Department of Ukrainian Language and Literature,
3 Luchicha Str., room B-201, 10000 Zagreb, Croatia
phone: 385 161 20 101
e-mail: adugandz@ffzg.hr, dpavlese@ffzg.hr*

This article deals with the current situation and prospects for the development of the Department of Ukrainian Language and Literature with the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb. The history of Ukrainian studies is explored, the current structure of education at the Department of Ukrainian Language and Literature is analysed, and the manner of motivating students for learning Ukrainian is described.

Key words: Ukrainian studies, University of Zagreb, Department of Ukrainian language and literature.

**ИЗУЧЕНИЕ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА КАК ИНОСТРАННОГО В
ЗАГРЕБСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ (СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И
РАЗВИТИЕ УКРАИНИСТИКИ В ХОРВАТИИ).**

Ана Дуганджич, Дария Павлешен

*Загребский университет
философский факультет,
кафедра украинского языка и литературы,
ул. И. Лучича, 3, комн. В-201, 10000 Загреб, Хорватия
тел.: 385 161 20 101
эл. почта: adugandz@ffzg.hr, dpavlese@ffzg.hr*

В статье рассматривается современное состояние и перспективы развития кафедры украинского языка и литературы на философском факультете Загребского университета. Анализируется история украинистики, современная структура обучения, говорится о способах мотивации студентов к изучению украинского языка.

Ключевые слова: украинистика, Хорватия, Загребский университет, кафедра украинского языка и литературы.